

TE-palvelujen siirtyminen kuntien vastuulle 1.1.2025

KH 11.04.2023 § 63
227/00.04.00/2021

Valmistelija

Kunnanjohtaja Jaakko Kuronen p. 040 661 6885

Eduskunta hyväksyi 1.3.2023 lakiesityksen (HE 207/2022 vp) julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön mukaisena. TE24 uudistuksen nimellä kulkeneen lakipaketin läpimeno eduskunnassa tarkoittaa sitä, että nykyiset TE-toimistojen tehtävät siirtyvät 1.1.2025 alkaen kuntien ja kuntien muodostamien työllisyysalueiden tehtäviksi. Työllisyysalueiden muodostaminen perustuu kuntien lakisääteiseen yhteistoimintaan, jossa yhteistoiminnan muotoina ovat joko vastuukuntamalli tai kuntayhtymä.

TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, tukevat palvelut nopeamman työllistymisen tavoitetta. Kunnilla on hyvät lähtökohdat tarjota asiakkaille kohdennettuja ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin sopivia palveluja. TE-toimiston nykyisten tehtävien lisäksi kunnille siirtyvät myös ELY-keskusten (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) työvoimapalveluihin liittyvät hankintatehtävät sekä KEHA-keskusten (työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus) työvoimapalveluihin liittyvät maksatustehtävät. Nykyiset valtion TE-toimistot lakkautetaan ja siirtyviä tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy liikkeenluovutuksella kuntiin tai kuntayhtymiin.

Uuden lain mukaan kunta voi järjestää työvoimapalvelut itsenäisesti, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Muussa tapauksessa kuntien tulee muodostaa palveluiden järjestämiseksi työllisyysalue, jonka työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Työllisyysalueen tulee olla maantieteellisesti yhtenäinen ja työmarkkinoiden kannalta toimiva.

Kysymys on kuntien lakisääteisestä yhteistoiminnasta. Työllisyysalueen kuntien tulee siirtää järjestämisvastuu joko vastuukunnalle tai kuntayhtymälle. Jos kunnat eivät itse pääse sopimukseen edellytykset täyttävästä työllisyysalueesta, päättää valtioneuvosto työllisyysalueesta. Valtioneuvosto voi kuitenkin myöntää poikkeuksen järjestämisvastuulliselle taholle asetettavista vaatimuksista voimaanpanolain mukaisilla edellytyksillä. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu muodostaa kunnille uuden valtiosuustehtävän, johon kunnille osoitetaan täysimääräinen rahoitus. Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden ja heihin rinnastettavien maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen kunnat saavat yleiskatteellisesta valtiosuudesta riippumattoman erillisen rahoituksen.

Työttömyysetuuksien rahoitusta muutetaan siten, että kunnan vastuu rahoituksesta laajenee. Rahoitusvastuu laajenee koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa. Rahoitusvastuu alkaa 10 prosentin suuruisena sen jälkeen, kun työnhakijalle on maksettu työttömyysetuutta 100 päivältä, ja kasvaa portaittain työttömyyden pitkittyessä. Enimmillään kunnan osuus on 50 prosenttia sen jälkeen, kun työnhakijalle on maksettu etuutta 700 päivältä.

Kunnan rahoitusvastuu ei myöskään katkea työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavan työttömyysetuuden osalta. Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden ja heihin rinnastettavien maahanmuuttajien osalta kunnalla ei kuitenkaan ole rahoitusvastuuta työmarkkinatuesta kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä. Muiden maahanmuuttajien osalta rahoitusvastuuta ei ole yhden vuoden ajalta.

Kuntien lisääntyvä rahoitusvastuu työttömyysetuksista kompensoidaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta poikkileikkaushetken (v. 2023 tietojen) mukaisena. Kompensaation kuntakohtaista kohdentumista ei jälkikäteen tarkisteta, joten kunta, joka pystyy lyhentämään työttömyysjaksoja ja ehkäisemään pitkäaikaistyöttömyyttä hyötyy siitä taloudellisesti. Tämä muodostaa kunnille kannusteen pyrkiä edistämään työllisyyttä mahdollisimman tehokkaasti. Uudistuksella tavoitellaankin 7 000-10 000 henkilön työllisyysvaikutusta.

Kunnille siirtyvät julkiset työvoimapalvelut vastaavat pääosin työ- ja elinkeinotoimiston nykyisin tarjoamia työvoima- ja yrityspalveluja. Yritystoiminnan kehittämispalvelut eivät kuitenkaan siirry kuntien järjestämisvastuulle, vaan ovat osa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yrityspalvelukokonaisuutta. Palveluita koskevaan sääntelyyn tehtiin vain vähäisiä muutoksia. Kuntien tehtäväksi siirtyy työnhakijan työttömyysturva-oikeudesta annettavien työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen tilanteissa, joihin ei liity harkintaa tai joihin liittyy vain vähäistä harkintaa.

Valtiolla on viimekätinen vastuu työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta. Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ja ELY-keskus tulevat käymään säännöllisesti järjestämisestä vastuussa olevien kuntien ja kuntayhtymien (työvoimaviranomaisten) kanssa alueelliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut. Jos työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalveluja on heikentynyt pidempiaikaisesti, asiasta on mahdollista käynnistää neuvottelumenettely. Viime kädessä valtioneuvostolla on toimivalta päättää uudesta työllisyysalueesta. Lisäksi valtioneuvosto asettaa hallituskausittain työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet. TEM:n yhteyteen asetetaan työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta. Aluehallintovirastolla (AVI) on toimivalta valvoa työvoimaviranomaisten toiminnan lainmukaisuutta. Lisäksi uudistuksessa järjestellään TEM:n valtiolle jääviä tehtäviä uudestaan.

Työntekijän oleskelulupaan liittyvät tehtävät siirtyvät Maahanmuuttovirastolle. Työttömyysturvan harkintaa vaativien työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen, palkkaturvatehtävät sekä eräät neuvontatehtävät siirtyvät KEHA-keskukselle. KEHA-keskus vastaa myös työvoimapalvelujen valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista, jotka muodostuvat valtakunnallisesta tietovarannosta, asiakastietojärjestelmäkokonaisuudesta ja palvelualustasta. Lisäksi KEHA-keskuksen tehtävänä on osaajien maahanmuuton edistäminen osana ns. Work in Finland -toimintoa.

Nykyinen laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta eli ns. TYP -laki kumotaan ja sen korvaa laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Uudessa laissa työvoimaviranomaiset (kunnat ja työllisyysalueet), hyvinvointialueet ja Kansaneläkelaitos toteuttavat työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallia. Monialaisen tuen asiakaskriteerit muuttuvat siten, että työttömien ohjaaminen työllistämistä edistävän monialaisen tuen asiakkaaksi on mahdollista työttömyyden kestosta riippumatta, kun työttömällä on monialaisen palvelun tarve. Työvoimaviranomaisten tulee myös järjestää

toimintaedellytykset nuorten matalan kynnyksen monialaisen tuen yhteispalvelulle. Käytännössä tämä tarkoittaa nykyisten Ohjaamojen tyyppistä toimintaa.

Edellä olevan lisäksi lakipaketissa tuli muutoksia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettuun lakiin, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin, työttömyysturvalakiin, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin, työttömyyskassalakiin, ulkomaalaislakiin, valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annettuun lakiin, palkkaturvalakiin, merimiesten palkkaturvalakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin sekä eräisiin muihin lakeihin. Lait tulevat pääosin voimaan 1.1.2025. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavan lain eräät lainkohdat tulevat voimaan jo 1.4.2023. Osa laeista saatetaan voimaan erillisellä voimaannpanolailla.

Uudistuksen toimeenpanon aikataulu ja sisältö

Kuntien on sovittava yhteistoiminta-alueiden muodostamisesta ja toimitettava suunnitelma työvoimapalveluiden järjestämisestä työ- ja elinkeinoministeriölle lokakuun 2023 loppuun mennessä. Suunnitelman tulee sisältää:

- tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varatut taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen,
- tässä laissa tarkoitettujen palvelujen tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut,
- toimipisteiden määrä ja niiden sijoittuminen,
- yhteistyötahot ja -muodot,
- työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaaminen sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen sekä
- varautuminen rakennemuutostilanteisiin.

Kuntien, jotka muodostavat työllisyysalueen, on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle sopimus yhteisestä toimielimestä tai kuntayhtymän perussopimus. Sopimus on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle kahden viikon kuluessa yhteistoimintasopimuksen tai perussopimuksen hyväksymisestä.

Alueellinen valmistelu:

Keski-Savon kuntien eli Varkauden, Joroisten, Leppävirran ja Pieksämäen kesken on tehty viimeisen vuoden aikana selvitys- ja alustavaa valmistelutyötä yhteisen yhteistoiminta-alueen (työllisyysalue) muodostamisesta. Valmisteluun on osallistunut myös Kuopion sekä Iisalmen kaupunkien edustajat erityisesti yhteisten palveluiden näkökulmasta.

Keski-Savon kuntien yhteinen työvoiman määrä ylittää vaadittavan 20 000 henkilön rajan (v. 2021 työvoiman määrä 21 166). Sen lisäksi alue muodostaa yhtenäisen työssäkäynti- ja asiointialueen. Alueen sisällä on tehty jo pitkän aikaa monenlaista yhteistyötä aina kuntien keskinäisestä yhteistyöstä elinkeinojen kehittämiseen.

Alueen koko, maantiede sekä lakisääteisiin työvoimapalveluihin tulevat henkilöresurssit (30 - 40 henkilötyövuotta) mahdollistavat hyvät lähipalvelut, mutta myös ketterän ja joustavan operatiivisen toiminnan alueella. Työllisyysalueen sisällä tapahtuva päätöksenteon katsotaan

olevan helpompaa neljän kunnan kesken kuin tilanteessa, jossa työllisyysalueen kuntia olisi enemmän.

Mahdollinen Keski-Savon työllisyysalueen muodostaminen ei sulje pois mahdollisuuksia yhteistyölle muiden työllisyysalueiden (esim. Kuopion) kanssa. Työllisyysalueiden välistä yhteistyötä tarvitaan varsinkin sellaisissa palveluissa, jotka ovat tarkoituksenmukaisinta järjestää yhdessä tai keskitetysti resurssien järkevän käytön näkökulmasta.

Maakunnallinen valmistelu:

Seudullisen valmistelun rinnalla on Pohjois-Savon kuntajohtajakokouksen yhtenäisellä päätöksellä käynnistetty maakuntaliiton vetämä tulevaisuuden kunta- selvitys, jonka avulla on etsitty kuntien yhteistä tahtotilaa uudistuksen toimeenpanemiseksi sekä laadittu selvityksiä valmistelun tueksi. Tulevaisuuden kunta- selvitystyön ohjausryhmä on esittänyt, että kunnat tekisivät uudistuksen aluejakoa koskevat ratkaisut huhtikuun loppuun mennessä, jotta järjestämissopimusten valmistelulle ja toimeenpanolle jäisi riittävä aikaa.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Jaakko Kuronen
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää esittää kunnanvaltuustolle, että Joroisten kunnan ensisijaisena tavoitteena toimeenpanna TE24-uudistus, on olla osa Keski-Savon alueelle muodostettavaa työllisyyspalveluiden yhteistoiminta- aluetta.
Päätös	Kunnanhallitus hyväksyi kunnanjohtajan päätösehdotuksen.
